

Д. І. Мельничук
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник:
к. п. н., доц. Папіжук В. О.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ

Відомо, що використання правильних граматичних структур є важливим етапом у формуванні мовленнєвої компетентності учнів, тому дослідження формування іншомовної граматичної компетентності учнів на середньому етапі є актуальним.

Проблема формування іншомовної граматичної компетентності висвітлюється, зокрема, в працях О. Білозір, Т. Симоненка, О. Семенова, О. Вовка, Т. Горохової, Н. Склярєнко, Ch.Brumfit, D. Hymes, S. Savignon та інших.

Мета розвідки: з'ясувати як формується іншомовна граматична компетентність на середньому етапі.

Роль іноземних мов значно зросла у сучасному світі, адже володіння англійською мовою – це основа міжкультурного спілкування, яка вимагає зосередженості.

Дослідник О. Вовк зазначає, що граматична компетентність системно забезпечує знання лексичного, морфологічного, синтаксичного, фонетичного та орфографічного аспектів мови, які допомагають будувати осмислені і зв'язні висловлювання. Граматична компетентність – це вміння адекватно використовувати граматичні явища у мовленнєвій діяльності в різноманітних ситуаціях спілкування для розв'язання мовленнєво-проблемних завдань [1].

Під час формування граматичної компетентності, тобто оволодіння граматичним матеріалом виділяються наступні етапи:

- 1) пред'явлення мовного зразка (через аналіз та синтез граматичного явища);
- 2) тренування та вживання у мові.

Для перерахованих етапів характерним є виконання вправ, що відповідають їх цілям. Так, на першому етапі засвоєння потрібно осмислення граматичного явища, з'ясування його змісту, форми та особливостей вживання. Для продуктивнішого засвоєння ознайомлення з новим граматичним матеріалом найчастіше здійснюється у навчально-мовленнєвих ситуаціях.

Крім того, необхідно створювати певні умови з метою демонстрації форм та конструкцій як динамічних одиниць, що відіграє певну функціонально-комунікативну роль у процесі спілкування.

На другому етапі відбувається тренування граматичного матеріалу та формування граматичних мовних навичок. На етапі реалізується остаточне оформлення граматичних навичок і мовних умінь учнів. На даному етапі

вправи насамперед повинні мати комунікативну цінність. Оволодіти граматиною означає навчитися застосовувати відповідні правила практично. Знання правил передбачає практичну діяльність, оскільки через діяльність їх можна засвоїти.

Важливу роль у процесі формування граматичної компетентності учнів на середньому етапі відіграють методи: 1) традиційні: бесіда, спостереження над мовою, робота з підручником, метод вправ, розповідь учителя; 2) нетрадиційні: дослідницькі, теоретичні, практичні, продуктивні, репродуктивні, пошукові, рефлексія. Аналіз методичної літератури засвідчив, що для формування граматичної компетентності на середньому етапі успішними будуть такі форми організації навчальної діяльності (фронтальна, колективна, робота в групах, індивідуальна) та засоби навчання (підручник, схеми, дидактичний матеріал, посібник, тексти, індивідуальні картки, електронні посібники, словники, вправи тощо) [1].

Тренування з метою формування граматичних навичок відбувається через мовні, умовно-мовні та мовні вправи, що супроводжуються різними видами наочності: таблицями, схемами та символами, схематичними або звичайними малюнками.

Формування мовленнєвої граматичної навички на середньому етапі передбачає розвиток навички відносно точного відтворення явища в типових ситуаціях і розвиток її гнучкості. З цією метою використовуються вправи на імітацію, підстановку, трансформацію, а також ігрові вправи.

Імітаційні вправи можуть бути побудовані на одноструктурному або опозиційному (контрастному) граматичному матеріалі. Граматична структура в них задана, її слід повторити без змін.

Приклади вправ:

1. Повторіть за вчителем.
2. Повторіть наступні речення, виконуючи такі дії.
3. Повторіть ... за вчителем, звертаючи увагу на підвищення / пониження тону.
4. Прочитайте речення хором / за ланцюжком / в парах.
5. Перепишіть наступні речення.
6. Скажіть, що ви робили те саме, що і вчитель.
7. Погодьтеся з вчителем, якщо це правильно.
8. Якщо ви робите/робили щось інше, скажіть.
9. Виконайте команду і скажіть, що ви зробили.
10. Погодьтеся або не погодьтеся із співрозмовником.
11. Вимовте одну і ту ж фразу голосно, тихо, швидко, задумливо, іронічно.
12. Повторіть для того, хто вас не почув.
13. Повторіть, додаючи слово, словосполучення, фразу.

Підстановочні вправи використовуються для закріплення граматичного матеріалу, щоб автоматизувати вживання граматичних структур в аналогічній ситуації.

Продуктивні і вправи, які побудовані по принципу протилежності, що базується на одночасному показі двох картинок, що відображають протилежні граматичні явища.

Приклади вправ:

1. Складіть речення за допомогою підстановочної таблиці.
2. Складіть речення із заданих слів.
3. Розкрийте дужки, вживаючи правильну граматичну форму.
4. Складіть речення за зразком.
5. Складіть речення за зразком, замінюючи додаток / означення / обставину розгорнутою фразою.
6. Прослухайте діалог, відтворіть його в пам'яті і складіть діалог за аналогією.
7. Виберіть з таблиці речення, які відповідають дійсності.
8. Розкажіть про ..., використовуючи зразок.
9. Закінчіть речення за зразком.
10. Користуючись таблицею, дайте відповіді на запитання.

Трансформаційні вправи дають можливість формувати навички комбінування, заміни, скорочення, розширення заданих граматичних структур в мовленні. Вони допомагають навчити варіювати зміст повідомлення в заданих моделях в залежності від ситуації, співставляти і протиставляти структуру, яка вивчається з вивченими раніше, складати з окремих, вивчених раніше частин цілі висловлювання з новим змістом. Вибір виду вправи залежить від конкретного завдання.

Приклади вправ:

1. Скажіть по іншому.
2. Доповніть речення, звертаючи увагу на ... .
3. Замініть виділені слова.
4. Об'єднайте прості речення в складносурядні / складнопідрядні.
5. Розкажіть про те, чого ви не зробили вчора, але зробили сьогодні.
6. Подивіться на незавершений малюнок і скажіть, що, на вашу думку, не встиг намалювати художник.
7. Доповніть діалог (дано окремі репліки).
8. Зробіть висновок із сказаного і виразіть здивування (...), тощо.

Вправи ігрового характеру наближують процес активізації граматичного матеріалу до умов реального спілкування. Організація гри передбачає створення мовленнєвої ситуації, яка містить в собі атрибути гри, рольові та комунікативні завдання.

Приклади вправ:

1. Повторіть речення декілька разів, вимовляючи його все тихіше і тихіше (гра «Луна»).
2. Повторіть речення і зробіть хлопок (крок) на кожне слово.
3. Передайте фразу (декілька фраз) по секрету сусіду («Зіпсований телефон»).
4. Відгадайте, хто або що це (вказуються ознаки).

5. Що змінилось? (Гра «Детектив». Використовуються два малюнки, які мають відмінності).

6. Перевірте, чи ви уважні. Скажіть, які предмети вас оточують, скільки їх, де вони розташовані (гра «Шукаємо спостережливих»), тощо[5].

Отже, підсумовуючи все вищесказане, приходимо до висновку, що формування граматичної компетентності учнів середнього етапу на уроках іноземної мови є дуже багатограним і складним процесом, і на кожному етапі потребує ретельної підготовки та уваги вчителя. Учні основної школи повинні не лише імітувати мовлення іншої особи, але й продукувати власні висловлювання з визначеними граматичними структурами, а також розуміти їх у мовленні носіїв мови.

Список використаних джерел та літератури

1. Вовк О. І. Формування англомовної граматичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. К: 2008. С.8.
2. Горохова Т. О. Граматична компетенція як складова професіограми студента-філолога. Всеук. наук.-практ. конф. (18 квітня 2013 р.). 2013. №3. С. 9.
3. Складенко Н.К. Методика формування іншомовної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Іноземні мови*. 2011. № 1. С.15–25.
4. Стеченко Т. О. Формування професійно орієнтованої англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів: дис. канд. пед.наук:13.00.02 / Т. О. Стеченко. Київ, 2004. 200 с.
5. Фондові лекції викладачів факультету іноземної філології/Т.В.Боднарчук Навчання граматичного матеріалу (формування граматичної компетентності). URL: https://subject.com.ua/article/philology_5/3.html (дата звернення: 28.09.2022).

Т. С. Мельничук

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

к. п. н., доц. Григор'єва Т. Ю.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем теорії та практики навчання іноземної мови є проблема підвищення ефективності вивчення граматики, оскільки рівень навченості тих, хто навчається на різних етапах навчання не можна визнати задовільним. Виникає необхідність формування